

קול החינוך

יו"ל ע"י 'ועד הורים'
למסירת מידע
ומשלוח מסמכים
טלפקס: 03-691-5752
דוא"ל: kol581562@gmail.com

סוף הדרך - הוראת מפקחי משרד החינוך: אין ללמד את הילדים הרכים על מעשה בראשית!

אם זה אינו מחריד אותנו, אז מה כן?! כיצד יתכן שגננות יראות שמים, לא קמו וזעקו זעקות אימה שהיו נשמעים מסוף העולם ועד סופו?! מדוע אין אנו עדים למחזה שעשרות הורים מגיעים בבהלה למעונות וגנים אלו, ובחופזה אוחזים בזרועות צאצאיהם היקרים להם מכל, ונמלטים במהירות הבזק מגני "הדרת האמונה" רח"ל?! מדוע לא נשמעת מחאה ולו קול ענות חלושה!? האמנם אבדה האמונה ונכרתה מפינו, ח"ו?! * עדות מזעזעת!

להלן מכתבו המחריד והמזעזע של אחד הקוראים המדווח על מה שקרה ממש בימים אלו במעון חרדי במרכז בני ברק, אליו שולחים את פעוטיהם טובי המשפחות, מכתב שאמור היה לעורר סערה אדירה, שתניע את אמות הסיפים ותזעזע כל הורה שעדיין התורה נר לרגליו ואש האמונה לא כבה לגמרי מליבו, או לפחות כפי הגדרת מרן החזון איש זיע"א שהוא עדיין "מהקו ולפנים"...

העתקנו את המכתב כלשונו וככתבו (ראה עמוד הבא), אך אין די במילים אלו, בכדי למצות את הזעקה והכאב הנורא ממצאיות מחרידה ומבהילה זו, המעידה כאלף עדים, שהיהדות החרדית בארה"ק נמצאת במצב שניתן להגדירו כ"אבדן דרך" ח"ו. מצב המזכיר את הימים השחורים של תחילת תקופת ההשכלה הארוכה שעשתה שמות בעם ישראל והסתיימה רח"ל בחורבן הקהילות הכי מפוארות והכי ידועות באירופה המערבית, שלא נותר מהם כי אם ענקי עולם הנמצאים מתחת למצבות אבן, עדות על עבר מפואר שהיה ואיננו עוד.

יהודים! אם לא נתעורר, אם לא נתנער, אם לא נסיק את המסקנות הנדרשות, לא נפתח פה לשטן, מה יהי הסוף, ה' ירחם. אנחנו בדקה ה-99, ואם לא עכשיו, אימת!?

הלב ממאן להאמין! יהודים מסרו נפשם למיתות משונות, ובלבד שלא להכחיש את האמונה בקל חי! יהודים שנתרו נאמנים לתורה"ק, ירדו למחתרת ברוסיה הקומוניסטית והכפרנית, והמשיכו להשריש בצאצאיהם את האמונה בבריאת העולם ובבורא עולם, למרות שמי שנתפס, אחת דתו היה להשלח לסיביר במקרה הטוב, ובמקרה הפחות טוב לעמוד מול כיתת יורים...

וכעת, ללא סכנת חיים, ללא כפיה, כי אם אך ורק מפחד המעסיק משרד החינוך או התמ"ת, מוכנות גננות חרדיות לקבל על עצמן שלא לדבר עם הזאטוטים על בריאת העולם!!! הנשמע עוד כדבר המחריד הזה!!! לאן הגענו?! במעשה העגל נאמר, "קול ענות אנכי שומע" פירש"י "קול חרופין וגדופין המענין נפש שומען כשנאמרין לו" (כי תשא ל"ב י"ח). יהודי שהתורה נר לרגליו, כשהוא שומע דברי חירוף וגיזוף, הוא מעונה ומצטער וכ"ש כאשר אומרים לו לחנך ילדי ישראל באופן זה.

אילו היתה ההוראה הכפרנית של המפקחות מענה את נפש הגננות, הן לא היו מעלות על הדעת לשתוק נוכח הוראה מחוצפת שכזו, וכבר אמרו המפרשים שאיוב ששתק נידון ביסורים בתור מידה כנגד מידה, משום שאם היה כואב לו הוא היה זועק, ולא שותק.

העדות המצמררת!

מן הענין לציין, שאשתי שהזדעזעה מאד מהדיבורים הללו, פנתה לחברותיה בצוות (שגם הן חרדיות ממשפחות טובות) ואמרה להם באירוניה: "עוד מעט יהיה אסור לנו לספר על ה' ועל המלאכים כי זה מופשט מידי". אלא שחברותיה דווקא ניסו להגן על המפקחת, באומרם שהרי היא "חרדית"! ומסתמא מה שאומרת זה בסדר...

אוי מה היה לנו! יסודי היהדות והאמונה עליהם גדלנו מיום שהתחלנו לומר אבא ואמא, מנסים לקעקע מצאצאינו, ואין פוצה פה, ואדרבא הדברים מתקבלים על ליבותיהן של הגנות המופקדות על חינוך עוללינו וטפינו.

בהקשר לזה אציין שלפני ראש השנה אותה מפקחת העבירה לגנות "קורס מטפלות" בסבסוד מיוחד מטעם משרד התמ"ת, ושם נאמר (בין היתר...) שלפני החגים אין צורך לספר לילדים בגילאי 3 על הניסים וכו' (בלשונם: "היסטוריה יהודית") אלא רק להביא בכל יום איזה סמל הקשור לחג ולהניח על השלחן של הילדים, דוגמת רימון בראש השנה, חנוכה בחנוכה וכן הלאה, אך אין טעם לספר להם את הסיפורים בגיל כזה.

בו בזמן שאדרבה, דייקא זה הזמן להחזיר את הרשמים הרוחניים עמוק בלבו של התינוק, וכדברי הגה"ק מרן הבן איש חי זיע"א בספרו "בניהו בן יהודע" (ברכות כח): "וז"ל: "צא ולמד מאמו של ר' יהושע בן חנניא, שהביאה אמו עריסתו בעודו קטן והניחתו בבית המדרש כדי שיכנסו דברי תורה באזניו, ומעשה זה עשו פירות שיצא חכם גדול מאד, וכמו שכתב רע"ב ז"ל בביאור משנה דאבות (פ"ב משנה י"א) ר' יהושע בן חנניא אשרי יולדתו (יעויין שם)".

הכו"ח בתקוה שיפתחו עיניהם של ישראל ולא ינוחו ולא ישקטו עד אשר יובטח לנו שילדינו ימשיכו להתחנך על יסודי האמונה והיהדות, כפי שאנו חונכנו. השם והכתובת שמורים במערכת

נ.ב. יש בידי הקלטה ובה נשמעים דברים אלו (על בריאת העולם) במפורש.

בעזה"י, יום ג' לסדר בראשית, כ"ג תשרי - אסרו חג תשע"ז לכבוד מערכת קול החינוך
באתי בשורות אלו לספר דברים כהווייתן, ואע"פ שהדברים אולי כבר ידועים, אך כל זמן שלא נפגשתי איתם היה קשה לי להאמין להם, ועוד יותר היה קשה לי להאמין שהדברים מתרחשים אצלינו ממש בתוככי העיר בני ברק, ובמקומות החינוך של עולליהם וטפם של כל הציבור התורני ללא יוצא מן הכלל, וכך הוה עובדא:
אשתי תחי' עובדת כסייעת במעון מפורסם בב"ב (שע"י משרד התמ"ת) אשר שולחים אליו הורים מהמשפחות הטובות ביותר (והביקוש אליו כה גדול עד שקשה מאד להתקבל לשם), והיא מלמד בקבוצה של גילאי שנתיים וחצי - שלש וחצי.

לפני מספר חדשים נכנסה מפקחת חדשה מתעם משרד התמ"ת (במקום מפקחת ותיקה שיצאה לפנסיה), אשר מגיעה למעון אחת לכמה שבועות ונותנת הוראות חדשות לגנות, ועוקבת אחר יישום ההוראות שנתנה במפעמים הקדמות, כ"ז במשך מספר שעות ששוהה במקום. יצויין שכל זה נעשה בשיתוף פעולה מלא עם ההנהלה אשר מגבה את ההוראות שניתנו, ודורשת את יישומם ע"י הגנות (נדגיש, שהמפקחת משייכת את עצמה למגזר החרדי, על אף שלבושה לא בדיוק מתאים לאשה חרדית, כך גם סגנון דיבורה מזרחיסטי ואנטי חרדי).

היום יום ג' כ"ג תשרי, אסרו חג, הגיעה המפקחת וכינסה את כל צוות המעון לאסיפת גנות, במהלכה שאלה את הגנות אודות יישום ההוראות שעליה דיברה באסיפה הקודמת, ולאחמ"כ שאלה את הגנות על מה הן מתכוונות למסור בשעת "ריכוז" בשבוע הקרוב. כמובן שהגנות ענו לה שהם יספרו על בריאת העולם, מה ברא ה' ביום הראשון וכו'.

ואז היא אמרה להם בזה"ל: **"אני חושבת שלא צריכים לדבר על זה, זה נושא חופשט מידי, וזה לא בריא לילדים, במקום זה תדברו על גוף האדם ותסבירו לילדים מה תפקידו של כל איבר שבגוף"**, עפ"ל.

א חרפה שברה לבי ואנושה

מסה מקיפה ומאירת עיניים על השבר הפוקד את עולם החינוך

אחד הרבנים

שאלה בענין חוברת כתיבה

של משרד החינוך

השואל כענין שאלת תם מה זאת, והאינו יודע לשאול, איך להתייחס לעובדה הקיימת לדאבון לב אשר בבית תלמוד תורה לתינוקות של בית רבן, משיחי ד', אשר עדיין הינם בתחילת שימושם לפני רבן, וכפי המנהג גם מלמדים אותם כתיבה כמפורסם, והיו רגילים ללמוד בסיוע חוברת אשר חוברת מחרדים אשר השתדלו לכתוב דברים מתוך חיי התורה והמצוה ומתוך כך לסייע להתינוקות בידיעת הכתיבה כראוי, בסדר הכתב, והכתיב, והסגנון, והנה באו אנשי משרד החינוך והפיקו חוברת חדשה עבור בני תלמוד התורה, אשר אין בהם זכרון מצוות ה"ת ותורתו, והאמונה בה וכל כיוצ"ב, אמנם אין שם שום ענין הנוגד להדיא את התורה והמצוה אלא שדבריהם מתוך חיים אזרחיים נבובים מכל תוכן רוחני, כפי שהוא מסגרת חייהם, אבל בלא כל טנופת חייהם החילוניים. וכאן הבן שואל האם הנהלת התלמוד תורה תפשע פשע רב באם תכניס חוברת זו, או יש בזה ענין של מדת חסידות והידור להמנע מבקשת המשרד הנ"ל.

דברי החזו"א כי ע"י הלימוד מתקשר

התלמיד למחבר

א. הנני בזה בעזר ה"ת הבחור בעמו ישראל באהבה, להעתיק הרהורי לבבי, לקלוע אותם עלי ניר בעט ודיו ויד כהה ורפה אונים, הלומד דברי המאור הגדול בממשלת התורה בחשכת הדור דעקבתא דמשיחא מרנא החזון איש זצוקללה"ה (באג' נ"א ונ"ב בח"א ובאג' מ"ו בח"ב),

בודאי ח"ו לא יוכל להמשיך תלמודו, אעפ"כ ילמדו אותו כעת לימוד תורה זה, וזוכה בזה להיות הבל פה קדוש המקיים העולם, וזוכה בלימודו זה לחיי העולם הבא, ולהבדיל אלף אלפי הבדלות אין קץ, ע"י לימוד דברים אשר מקורם ארוך מכופרים ומינים ואפיקורסים הרי הוא מרופף הקשר בין הלומד וקדושת התורה, ומתרופף הקשר ובהירות האמונה בכל עיקרי התורה, ולכן מכנה החזו"א שם דבר זה בביטוי "עבודה זרה" בהיכל התלמוד תורה, וחובת ביטולה רב ערכה אפילו יבטל בית הספר ואלף כיוצ"ב, ע"ש היטב.

חומרת הדבר באופן שנעשה כיום

והנה שם מדובר באופן שלא היה עדיין ספרי לימוד אחרים ולא בחרו ברע בדוקא, אלא מתוך הרגשת חוסר ברירה השתמשו בספרים המביאים דברים מן האנשים המוקצים בעם, המפורסמים בהיותם מורי העם בחיבור וסגנון, מפני היותם כופרים בד' ובתורתו ובכל עקרי האמונה והתורה, וא"כ היה מקום להתייחס כי אין ענין השתמשו בהם מוכיח כל כך הערצה אליהם, ואע"פ כן כל כך בחומרה רבה נתייחס לזאת רבנו בעל החזון אי"ש, יעויין שם אשר סיים חבל שצריך לדבר בזה, ז"א הענין כל כך צריך להיות פשוט לכל אשר שם לבו לתורת ד' ודברו ב"ה, ע"ש.

אכן בעובדה דידן אשר עד הנה למדו בחוברת ראויה ורצויה, ואין בה שום פגם מצד חוג הפדגוג, (ולא שהי' הצדקה אילו הי' מהם השגה) אלא משרד החינוך המדיני צרה עינו, ומתייחס כי אנו מנצלים את לימוד הכתיבה, שהוא ענין חולי

ישכיל ויבין כי גם בלא שיש בדברים הנלמדים דברי מינות וכפירה, יש להתייחס בחומרה רבה אל מציאות הקשר של התלמיד אל מחברי הכתבים, ולראות במצב זה סתירה מוחלטת אל החינוך אשר אנו מחנכים.

כי מהות החינוך התורני הרי הוא שכאשר אנו מלמדים את הילדים דברי תורה, לא רק אל הנתונים הנלמדים עינינו, היינו ידיעת הדברי תורה אשר נלמדים בכל ערך גיל לפי ערכו, אלא מתוך לימוד דברי התורה הרי אנו מחנכים את התלמיד בזאת אל הקשר אל התורה ואל התורה בלבד, וכמו כן הקשר אל ה"ת, ואל ה"ת בלבד!

במשל, כאשר אנו מלמדים התינוק היודע לדבר את הפסוק תורה צוה וגו', הרי בודאי הדברים נשגבים מבינתו כעת, ואעפ"כ אנו משתדלים ללמדו תורה בזה (וכדאייתא בתוס' פ"ק דב"ב די"ד א ד"ה דלמא תורה צוה ע"ש ובגמ') כי בכך הילד מתקשר אל התורה עצמה, וכמו כן כאשר מלמדים התינוק א' ב' ונקודותיהן כתבו רבותינו הגאונים רבי אליהו חיים מייזל ורבי חיים הלוי מבריסק ורבי יוסף שלויער מסלאנים זללה"ה ז"ל: "האותיות והנקודות הם ושמותיהם גופי תורה הנמו, המקדשים עם ישראל כולו, והמקדשים מוחו של תינוק", ע"כ.

למדנו מדבריהם שאין כאן רק לימוד טכני כשאר שפות להיות האותיות היכי תימצוי לקריאה, אלא שלשון הקודש היא התורה הקדושה, לימוד האותיות הרי הוא לימוד תורה ממש, ואין כאן רק לימוד כמבוא אל המשך לימודו, אלא הלימוד זה עצמו הוי גופי תורה, אשר גם במצב בו

שלום וברכה, על השנות מכתבו מיום תמול, אם ישנו בבית הספר... שנתסיד ע"י... מזויען ענינים מנגדים לדת משה וחכמינו ז"ל עפ"י מנהגי ותקוני ישראל: ידע כבודו! כי לא כהתוך כלי מתכות בתוך בור, ובתוך החרט, או כהמס דונג בהתחממו, להעשות כרצון איש ואיש, אשר באחת יתהפך ויעשה כחפץ בעליה, ככה בפתע בהעיף עין יושבתו ויפרעו ח"ו תורת ד' ומצותיו ומנהגי ישראל, ויתהפכו אל החדשות - רעפארם - זאת לא תעלה על בינת איש. אך כמעשה אורג ורוקם אשר יצרף וילוה חוט לחוט אחת לאחת, עדי יעשה לו בגד או שמלה חדשה, וכטוה חוטים דקים וקלים עדי יתעבו והיו לחבל ועבותות עגלה, כן מהפך יסודי הדת ומנהגים ישנים לעשות לו חדשה בארץ, ונתק מוסרות האמונה אחת לאחת ומפריע עם ה' לאט לאט, מתחיל מענינים קטנים על נקלה עדי ישיג חפצו גם בגדולה שבגדולות, כעולה בסולם משליבה התחתונה עד רום המעלות. לכן מלתי אמורה להדרת כבודו! שעל פי הדברים אשר ראינו בספרו קול מבשר אשר יעיד שמה לעקור רובי תורתנו הק', וגם ביום הועד בפיו מילא לאמר כהנה וכהנה, וכו' וחלילה לנו לתת יד בדבר הזה, ולמען הראות לכבודו - החפץ לדעת שרש מה - שגם בעת הוסד הבית הזה קשר בה חוט עבה מחוטי האריגה הנז', הן בעת חנוך הבית הזאת לפני גדולי העיר, הכניס שמה מיני ספרים וציורים ותמונות חיות ועופות וכדומה לאלפים, ומתלמוד וספרי יראים לא הכניס בה אף לוח א' ופרק א' והלכה א'! והדבר ידוע בכל תפוצות ישראל היוצאים בעקבות אבותינו הראשונים אשר ביום יתייסד בית ספר לילדי העברים, זה ראשית פרי תבואת קדושתה, לקדשה בספרים קדושים תלמוד ויראת ד', ולחנך בני הנעורים בבית כזה בלמודי ד' ישראלים, ולא בצורות ותמונות וטבעים חלק יעקב וישראלים, וכו' וכו'.

~ המשך בגליון הבא אי"ה ~

להטעים דבריו הקדושים הנה פסוק דולהבדיל וגו' נאמר בפרשת שמיני בדיבור אשר ניתן ביחוד לאהרן הכהן ע"ה אחר קבלתו בדומיה הגזירה שמתו בניו בשמחת יום השמיני למילואים הוא ראשון שנטל עשרה עטרות, וכידוע מיתתם נגזרה מפני הקשר לחטא העגל אשר נגזר כליון ותפילותיו של משה רע"ה עשו מחצה כנודע, ועיי' להגנצי"ב ז"ל בהעמ"ד בפסוק וידום אהרן דנרמז בזה דהבין אהרן ע"ה הקשר בין מיתתם לחטא העגל ועיי"ש, ולכך בשכר אשר קיבל שניתנה לו נבואה פרשת איסור שתוי יין ונאמר שם הצורך לבעל הוראה ג"כ לזיהר מכך, נרמז בזה אשר אילו היה אהרן ע"ה בזמן חטא העגל מתיחס אל בקשתם בתכלית הדחיה לא היה מגיע לידי כל מה שקרה, ולכך זהו המקום הנכון לרמוז כי בכך התפקיד לשמר הקדושה והטהרה ע"י ההבדלה המוחלטת בלא שום עירוב בין הקודש ובין החול ח"ו).

וחומרת הענין רבה היא ביותר כאשר הרי אין אנו עוסקים במוסד אשר נוסד מטעם המדינה כי אם במוסד אשר נוסד ע"י אברכים החפצים שחינוך ילדיהם יהיה לתלמוד תורה, בשלימות חובת חינוך התורה, ובכך הבגידה בתורה חריפה בזה הרבה יותר.

הגר"י בארדקי מבאר על מה יצא החרם

ב. אמרתי אחכמה בצאתי בעקבי הצאן על משכנות הרועים ללמוד דעת מתוך דברי מכתב הגאון החסיד ארוך בדורו רבי ישעיה בארדקי זצוקללה"ה בשנת תרט"ז להקונסול האוסטרי אשר ביקש מגדולי העדה הסבר על מה יצא הקצף מן הרבנים, לפגוע ברצון טוב, לפי הבנתו הנכרית, אשר ד"ר יהודי מווין מתאמץ לייסד בית חינוך לילדי העיר, והם לחמו בו במלחמת תנופה, בחרם חמור בגזירת נח"ש ולטותא דרבנן.

ואלו דבריו הצחים והטהורים אשר אליהם עלינו לשית לבנו:

ב"ה אל כבוד האדון הנכבד והמהולל... קאנסול עסטרייכי יר"ה בירושלם עיר

הקודש ת"ו

כשלעצמו במבטם, ומנחילים להתלמיד ענינים חינוכיים של תורה ומצוה, כמו מצות השבת אבידה, וכבוד אביו ואמו, ועניני החגים המקודשים, והמצוות המתקיימות בהם ועוד, ולכך הוציאו חוברת, בה אמנם אין כפירה בד' ית' באופן חיובי, אכן אין שום איזכור כי יש קיום של בורא לעולם, וכי יש תורה ומצוות לישראל, ולכך המתתמם אינו מבין הבעיה.

אכן המפוקח הרי רואה ומבין כי מכיון שזו היא כל כוונתם, הרי בזה הינם מוכיחים כפירתם בהי"ת ובתורתו ומצוותיו, ובההתעלמות הזו מן התורה ומצוותיה, מגלה התייחסותם כי כמו כן אין מצווה, ובזה הרי הכריזו מלחמה ממש בה' ובתורתו, וביעודן של ישראל, ובחירתן, ובמעלתן גם בכל ימי הגלות והשפלות, ובכך בת קול יוצאת מהר חורב אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, כיצד ניתן לשתף עמם פעולה, וליתן למלאך המשחית פתח רחב ליכנס לבית תלמוד התורה, לגרש הגבירה ולהמליך השפחה בישא ומסאבא.

הרי בזה בודאי הרסו החינוך של כל היום אשר למדו בו בספרי לימוד התורה הקדושה ובו ביום למדו לסותרת ח"ו. ולא תאמר כי ערך הלימוד בדברי התורה הרבה יותר זמן מן הלימוד באותו ספר וא"כ הרבה יותר נבנה מאשר נסתר. אין כן המצב ברוחניות, וכמו שיסד לנו הגאון הנצי"ב מלך מלכי רבנן זצוקללה"ה במה שאמר סמוך לפטירתו לבית עולמו הנצחי לחיי עוה"ב ביום כ"ו מנ"א תרנ"ב לבנו הגאון רבי חיים זצוקללה"ה כי הכתוב בתורה ולהבדיל בין הקודש ובין החול, היינו שכל עניני חול המתערבים בקודש בלי הבדל, לא די שאין החול מקבל קדושה אלא אף זו שהקודש מתחלל ומתקלקל. ולכן כאשר מתערב בהמתחנך רגש חינוכי הסותר להחניון הבא מצד הקדושה, אין אפשרות להקודש להמשיך משך קדושתו אלא הרי הוא מתקלקל, ונהפך לרועץ (כנוסח החזו"א שם).

(א"ה נקיטנא בשפולי דגלימא דהגנצי"ב ז"ל

הנהלת הת"ת עשו מלאכתם רמיה!

לכבוד העלון החשוב קול החינוך. ברצוני לשתף אתכם בענין חמור שהתרחש בשנה שעברה באחד הת"תים החשובים בב"ב.

בתחילת השנה נתנו דף להורים ובו הם התבקשו לקנות את ספרי הלימוד לשנת הלימודים. כמובן שכל ספרי הלימוד היו כשרים וניכר שנערכו ע"י חרדים. אולם מה רבה היתה תדהמתנו בסוף השנה כאשר בנוו חזר עם ספר נוסף שלא היה ברשימת ספרי הלימוד, ספר קריאה בשם... שיו"ל ע"י משרד החינוך, שחולק חינם לילדי הכיתה. בספר זה למדו במשך השנה והחזירו אותו הביתה לקראת בין הזמנים [כאשר בספר שבו היו אמורים ללמוד, לא למדו].

מלבד ההונאה שבדבר, הצצה לתוך הספר גרמה לנו להיבהל שבעתיים, הספר הוא כספר חילוני לכל דבר, הילדים בצירורים הם ללא כוונות וציציות [אולם כדי לא להתריס, הלבישו "כובע טמבל" לראשם], הבנות בשרוולים קצרים, וכן כל מיני ציורים משונים שלא מתאימים להווי החרדי [כמו ילד ששוכב אפרקדן ופוער פיו כדי לבלוע פרי שנופל מהעץ]. וגם התוכן של הקריאה מזעזע, כמו תיאור על ילד שתופס את הכוס בידיו ואחת ושתיים שופך לפיו את כל המים, ללא כל אזכור של ברכה, או תיאור של ילדה שמתבוננת בקשת ובצבעים היפים שבה ורוצה לגעת בה, [בניגוד להלכה שאין להביט בקשת] כמו כן משפטים שהיה צריך להשלים מתוך אוצר מילים, כאשר היה צריך להשלים "השוטרת העבירה אותי כביש", ועוד כיו"ב, הדבר בולט יותר כשמתבוננים בספר שהיו אמורים ללמוד שם תכנים על מצוות ומעשים טובים.

וכאן עולה השאלה מאליה למי היה אינטרס להכניס כזה ספר לימוד לילדים? ומדוע חולק ספר זה בחינם?

בברכה, אחד ההורים

אמהות מספרות...

לכבוד "קול החינוך"

כגליון העומד בפרץ מול קלקולים בשדה החינוך, אבקש להעביר לידכם מידע אודות ההערכות לקראת שנת הלימודים החדשה. על אסיפת אמהות באחד מרשתות גני הילדים.

(1) **מספרת אחת האמהות, שהגנת הודיעה שפעם בחודש תבקר בגן פסיכולוגית ותשהה בו במשך כל היום לעקוב אחר הילדות ולהכין דו"ח על כל ילדה. הגנת (שהיא אשה צדקנית) ביקשה שהאמהות לא תיפגענה והסבירה בהתנצלות ש"מחייבים אותנו בכך"...**

אחת האמהות שאלה, מה שמה של הפסיכולוגית והאם היא חרדית. התברר שהיא כלל לא חרדית, אך לדברי הגנת היא משתדלת לבוא בלבוש מתאים.

אין צורך להבהיר שלא משנה האם מדובר בפסיכולוגית חרדית או חילונית. עצם העמקת ההתערבות בגנים של אנשים שמקור מקצועיותם הוא מקור משחת, בורות נשברים אשר לא יכילו המים, הוא הרס וחורבן לחינוך החרדי.

(2) **עדות נוספת מגן ילדים של אחת הרשתות, מאמא מזועזעת שחזרה מכנס אמהות שנערך בימים אלו, בו הודיעה הגנת כי הגן הפך להיות "מקדם בריאות", ומעתה ישקיעו כל השנה בנושאי בריאות. הגנת הסבירה שמעבר ללמידה, חשוב להשקיע ב"מיטביות", וזה ישפיע על הלמידה! כך היא נימקה! במקום 13 עיקרי אמונה יהיו לילדות 13 עיקרים על עולם ירוק ובריא ושאר הבלים.**

למשמע הדברים החלו האמהות לפתע להבין כל מיני הערות ודברים, שהילדות סיפרו בבית בתקופה האחרונה, כאשר כבר בתוך שבועיים הפכו הילדות למאולפות, כשאת מוחם מעסיקה ה"מצווה" הגדולה והחשובה של צחצוח שיניים, ושלא יהיה מרגרינה בעוגה, ושהגנת לא מרשה להביא לגן יותר מ-4 עוגיות, כי זה לא בריא ועוד.

בודאי שחובתינו כיהודים לשמור על בריאותינו, וכפי שמאריך הרמב"ם בהל' דעות, אך מכאן ועד להפוך את הטפל לעיקר, ואת העיקר לטפל, זה אבסורד

והרס החינוך, ובפרט בילדים הרכים בתחילת שנותיהם, שמבואר בחז"ל שזה ככותב על נייר חלק, שצריך להחדיר ללבם הרך המון יראת שמים ויסודות היהדות, שיקבע בלבם לכל ימי חייהם, ואילו שאר המרקחות באים ממילא ובהמשך השנים וגם ממה שההורים בין כה וכה מזהירים את ילדיהם בענייני שמירת הגוף והנפש, אך לא לעשות מזה עסק שלם ועיקר.

חשוב לציין, שבכל שנה נבחרים מספר גנים להשתתף בפרויקטים "הגן הירוק", גן "מקדם בריאות" וכדו', ולצורך כך עוברות הגננות השתלמות מיוחדת של משרד החינוך ומעקב אחר הביצוע במשך כל השנה. גנת ותיקה שנבחרה לפני כשנתיים להשתתף בפרויקט "הגן הירוק" סיפרה, שלאחר מספר שיעורים הבינה שהדבר לא לרוחה והודיעה חד משמעית שהיא פורשת מההשתלמות ומהמיזם. בתגובה ספגה הערות קשות מצד המפקחת החרדית של "המחוז החרדי".

(3) **שמעתי ממקור מוסמך על אחד מגני הילדים בירושלים, שהגנת הודיעה לאמהות, שמעכשיו יהיה לגן פיקוח, והמפקחת תכנס ותבדוק מי לא מספיק ברמה ובלימודים וכו', ואז בשעת התפילה או הריכוז היא תוציא כל פעם ילדה אחרת בכדי ללמוד איתה וכו' ולקדם אותה. ואז קמה אשה חשובה ואמרה בקול: רגע מי האשה הזו? היא חרדית? הגנת ענתה לה שהיא מפקחת מטעם משרד החינוך, לשאלת אותה אשה, מה פתאום מביאים מפקחת לגן? ענתה לה הגנת שכמו שיש יועצת בבית ספר יסודי כך יהיה פיקוח בגנים!**

עדויות אלו הינם רק קצה הקרחון מתוך מה שהגננות כבר מגלות בפומבי להורים, ומוכיח שהגננות הצדקניות ביותר אינם יכולות לעמוד מול משרד החינוך שמחייב אותם לאפשר את ההתערבות ומול הנהלות הרשתות שאינם מסוגלים לעמוד בפרץ, בלשון המעטה.

(4) **סיפר לי אברך שבמסיבת הפתיחה של הגן בו לומד בני שיחי' - גן עירוני השייך לרשת גנים מפורסמת, עמדה הגנת ואמרה לאמהות כמשיחה לפי תומה: אתן**

יודעות שהשנה יש שינויים בגנים בגלל הדרישות של משרד החינוך! השנה חייבים להגיע לגן עד שמונה וחצי. במקום "ריכוז" אומרים "מפגש". לא יהיו דפים של משימות מורכבות אלא רק דפים חלקים לקשקושים בלבד (על זה הגנת התנצלה שהילדים יביאו הביתה רק סתם קשקושים, והסבירה שוב שמשרד החינוך לא מאפשר להם אחרת), כמו"כ מלבד ה"מפגש המשותף" לכל הגן, בשאר הזמן לא יהיה סדר יום שווה לכל הילדים, אלא הגן מתחלק לשלוש קבוצות, ובאותו זמן בקבוצה אחת הגנת הראשית מלמדת את הילדים, בשניה יש פעילויות ויצירות וכד' עם גנת המשנה, ובקבוצה השלישית משחק חופשי בפיקוח הסייעת, ואח"כ הקבוצות מתחלפות.

מבלי להיכנס לפרטים, מה השלילה בכל שינוי, ברור שזה בא מכח התערבות בוטה בעניינים פדגוגיים מובהקים, וזה מצטרף להוראות השרירותיות החוזרות ונשנות, שלא ללמד נושאי אמונה רח"ל.

כמדומני, שרק עיוור בעיני שכלו, אינו מזהה את הירידה התלולה והמסוכנת בחינוך החרדי, שחגורת החנק של משרד החינוך הולכת ומתהדקת סביב צווארו. אי אפשר לסמוך על המנהלים, וגם לא על המחנכים והמחנכות, גם הצדיקים והצדיקות, כי הם עומדים לבדם במערכה ואין להם שום גיבוי מההנהלה, כך שלפניהם עומדים שני אפשרויות, או להכנע או להיפרד ממשרתם, וזה כנראה דורש מסירות נפש לא פשוטה...

ההורים חייבים להפנים את הדברים, ולהבין היטב שהמערכה על עתיד הילדים עברה למגרש שלהם, והם ורק הם ביכולתם להציל את עתידם הרוחני.

המשיכו להתריע בשער, כי הצלת עם ישראל תלויה בכך, אשריכם שזכיתם להיות השופר להמוני הורים כואבים. בברכת עלו והצליחו י.ע.

דפי קשר חרדיים או דלי"ם!?

לכב' מערכת "קול החינוך" ישנם אנשים שקוראים את העלון

החשוב שלכם, והם מגיבים: "נראה שהם מחפשים מתחת לאדמה איזה פירצה על מנת להתריע עליה, המצב הוא לא כ"כ נורא כמו שהם מנסים לתאר..."

ואני הקטן, שקצת מעורה בנעשה בשדה החינוך, ברצוני לומר שכל מה שנכתב ב"קול החינוך" הוא רק קצה הקרחון מהמצב החמור השורר במוסדות החינוך החרדי המתוקצב.

ברצוני להעתיק 2 דוגמאות, המדברות בעד עצמן:

(א) בדף קשר ששלח מלמד באחד התתי"ם בעיר... כותב המלמד מה שלמד עם הילדים על פרשת פנחס וכך הוא כותב: "כשראה זאת פנחס הצדיק, הרג את הגויה, ובסוגריים מוסיף המלמד (לא סיפרנו שהרג גם את היהודי) והתפלל להשם יתברך שימחל לבני ישראל (מפני שהכל באשמת הגויים שהכשילום)".

חד וחלק, להעלים מהילדים פסוק מפורש בתורה, שפנחס הרג יהודי, ולא סתם יהודי, כי אם נשיא שבט בישראל!!! כשהתורה מלמדת אותנו בזה, שבמקום שיש חילול ה' אין חולקין כבוד לרב! ואת זה הוא מעלים בזדון, ומדוע?! **כי מה שהיה תואם לילדי תשב"ר אלפי שנים מאז קבלת התורה, כנראה כבר אינו תואם להנחיות שמקבלים ממפקחי משרד החינוך... וכך לקרוע חלקים מהתורה רח"ל, ולקלקל את הגירסא דינקותא של הילדים הטהורים.**

מאד יתכן שהמלמד הלז לא עשה זאת בגלל הוראה מפורשת שהוא קיבל מהמפקח של משה"ח, כי אם מ"רצונו הטוב", עקב האווירה העכורה השוררת בעוה"ר בשנים האחרונות בין כותלי המוסדות.

(ב) ברשת גני בנות בשם... בדף קשר שחולק לקראת ראש השנה נכתב על ה"שופר" כדלהלן: "שופר ממה עשוי? הבאנו תמונות של איל... נגענו והרגשנו את החספוס של הקרן... סוגי תקיעות - שמענו בקלטת והתעמלנו לפי קולות: תקיעה שברים תרועה" ובהמשך: "עקידת יצחק - סיפרנו לא מידי בהרחבה, רק הדגשנו כל הזמן את האמונה של א"א ויצחק ואהבתו את ה' יתברך".

מחריד לחשוב, שהופכים את התקיעות שנועדו לעורר את הלבבות, לאיזה קול האמור לתת קצב לתנועות שונות בהתעמלות, רח"ל. כאשר מנגד, כאשר מדובר על עקידת יצחק, כותבת הגנת ש"סיפרנו לא מידי בהרחבה..."

(ג) בגן ילדים של ת"ת חשוב בעיר ביתר, בדף קשר על פר' בהעלותך שנשלח להורים, מתוארים הנושאים שנלמדו בפרשת השבוע, מוקצבים 4 עמודים לנושאים מהפרשה, ו-6 העמודים האחרים מוקדשים ל"מושג השבוע". ומהו המושג, שמאד חשוב להקנות לילדים הרכים, שעבורו מוקצבים 60% מדפי הקשר? **"אני וגופי!" ו"חצר פעילה!" כאשר "אני וגופי" שייך כידוע לאחד ממרכיבי תוכנית הליב"ה - "חינוך גופני"... ואילו "חצר פעילה" שייך לתוכנית של 7 משרדי ממשלה בשם "360 - החברה הלאומית לנוער בסיכון"... כאשר ב"אני וגופי" במסווה של "ונשמרתם", מלמדים את הילדים על "כללי זהירות" שונים וכן "למדנו השבוע על מבנה הגוף באופן כללי ראש ידיים רגליים, בשבועות הבאים נלמד יותר על כל פרט ופרט", וב"חצר פעילה" מופיעים 7 תמונות (לא פחות) כיצד הילדים זוחלים על ריצפת הגן. **כך דוחקים לפינה יותר ויותר, את יסודי היהדות שכל השנים השרישו בילדים הרכים, ותמורת כן מחדירים את ה"אני" ואת ה"גופי", שהוא מושג מאד זר וכולו מיובא מתרבות הגויים, להאדיר ולטפח את ה'אני' וה'גופי'.****

זאת ועוד, בחוברת בת עשרת העמודים, לא מובאת ולו תמונה אחת מהילדים בעת שהם יושבים ומקשיבים לרבי בפרשת השבוע, ואילו מהתעמלות מובאים שבעה תמונות, מה שכמובן מכניס בתת מודע של הילדים, מה יותר חשוב! **או לפחות מחדיר בהם עמוק במוחותיהם הרופסים של הזאטוטים הרכים את חשיבות ה"אני" ו"גופי"...**

קשה יה' לצפות מילדים אלו לכשיגדלו, שכאשר יספרו להם על נס חנוכה, ונסיון היוונים והמתייוונים להחדיר בעם ישראל את תרבות יון - שה"אני וגופי", היה האליל שלהם - שהם

יביטו על כך כדבר שלילי ומתועב, כפי שאכן צריך להביט על כך.

הבאתי שלשה דוגמאות, שהם רק טיפה מן הים ממה שקורה במוסדות החינוך, בגנים, בתתי"ם, בבתי הספר לבנות ובסמינרים. וכפי שאמר מרן הגר"ח מבריסק זיע"א, מדוע צריכים שלשה סימנים לשוטה, מדוע לא מספיק אחד מהם, וענה, כי על אחד מהם עוד אפשר למצוא תירוץ כל שהוא, למשל הלן בבית הקברות, כי פחד לישון בביתו משודדים שהגיעו לעיירה... אך כאשר כל השלשה מתקבצים הרי זה סימן מובהק של "שוטה".

ולעניינינו, אם היינו שומעים בעבר על פירצה זו או אחרת באחד ממוסדות החינוך, גם אם לא היינו מסכימים לכך, וגם אם ה' חובה למחות על כך, אך ניתן היה לתת 'הסבר' כל שהוא, שהדבר נעשה עקב אילוף מסויים וכו', אך כאשר הדברים נעשים יום יום, כל פעם במוסד אחר, וכל פעם בצורה ואופן שונה, הרי ברור שמדובר ב'מגמה'. ומי שבקי מעט בנעשה בית כותלי המוסדות, המצב נמצא בקריסה! פשוטו כמשמעו.

הורים יקרים! אל תשלו את עצמכם, שהמצב הוא לא כ"כ גרוע, ורק 'פה ושם' ישנם מעידות... לא ולא! כל הנחלים הולכים אל הים, כל הפרצות הם מגמה אחת גדולה וברורה, הפריץ דורש שליטה מליאה על חינוך צאצאינו, אלא שהדברים נעשים בשלבים, ואם חלילה לא נשכיל להציל את צאצאינו בעוד מועד, נגיע בעתיד הלא רחוק למצב שנהיה ח"ו מהצועקים ולא נענים!

נתעשת כשהדבר עדיין אפשרי!

בכבוד רב

אחד הקוראים

כשהיהודי לא עושה קידוש הגוי עושה הבדלה!

לכבוד המערכת הנכבדה

חושבני לנחוץ להעתיק מה שפורסם לאחרונה על גגנת חרדית שפוטרה מעבודתה בגן ממלכתי דתי בעקבות חרדיותה. המקרה נותן צוהר כואב למצב

הרוחני השפל אליו עלולות להתדרדר אותם אלו שעובדות במוסדות שכאלו.

בכתבה נכתב כך:

ג. גגנת חרדית בעלת תעודת הוראה ותואר ראשון, הועסקה בגן ממלכתי דתי באזור המרכז, לפני כשבוע היא קיבלה מהמפקחת האזורית הודעה על פיטוריה ללא כל סיבה הנראית לעין. הגגנת פנתה לסגנית מנהלת אגף הגגנות במחוז תל אביב שבמשרד החינוך כדי לקבל הסברים על פיטוריה וקיבלה תשובה אותה ניתן להגדיר כמקוממת: **הסמינרים החרדיים הם ללא רמה...**

בהקלטה נשמעת נציגת משרד החינוך

שואלת את הגגנת: **איפה למדת?**

הגגנת עונה: **בסמינר "תהילה".**

נציגת משרד החינוך שואלת: **מה זה - חרדי? אז זאת הסיבה!... מה לעשות, המקום שבו סיימת את לימודיך משחק לטובתך או לרעתך?!... ביחוד בהשכלה כללית... אם אנשים לא גדלים ולא יודעים מה זה ביאליק (והזכירה עוד שמות של אישים חילוניים)... אז זה בעיה...**

הגגנת בתגובה: **קלטתי שבגלל שאני חרדית, אין לי בעיה לקרוא ספרים, אני מבטיחה לך!**

הסגנית עונה: **זה לא לקרוא, זה לגדול על זה! זה להפנים את זה! זה משהו שבא מבפנים!**

עד כאן דברי נציגת משרד החינוך, ודבריה של הגגנת שמוכנה להיחשף לסחי והמיאוס החילוני לצורך עבודתה, אולם נענית בשלילה ע"י נציגת משרד החינוך שמשיבה לה: שכדי לחנך את ילדי המזרחי והחילונים, זה לא מספיק, כי צריך להפנים את החילוניות ולגדול עליה, כי זה משהו שבא מבפנים.

מקרה זה נותן צוהר לסכנה הרוחנית החמורה בעבודות במקומות כאלו, כאשר הגגנות נדרשות ומוכנות לספוג השקפה ומושגים זרים וחילוניים ומוכרות את הנשמה תמורת כסף.

וביותר כיום כאשר התוארים והבגרויות חדרו למחנינו, הרי שהסיכוי שכוחות הוראה חרדיות, יפנו לעבודה בבתי ספר ממ"ד הוא יותר סביר, ומקרה זה מהווה

לנו דוגמה חיה עד כמה גדולה הסכנה הרוחנית ללמד במקומות אלו.

אני חושב, שמתקיים בהם האימרה, שאם היהודי לא עושה קידוש, הגוי עושה הבדלה...

ש.ז., ביתר עילית

בשורות, ובין השורות...

לכבוד העלון החשוב "קול החינוך" המפרסם דבר ה' ברמה, ועומד בפרץ מול ההתדרדרות הנוראה המתחוללת לנגד עינינו במוסדות החינוך החרדיים.

בהיות ובעבר הבאתם הערות על הספר "בין השורות" ראיתי להודיע לקוראים על דברים שראיתי בספר לכתה ה', מהדורה תשע"ו.

הספר בכללותו נראה כמו ספר אנציקלופדיה, ואמנם אבא שבוחר לתת לילד שלו לקרוא באנציקלופדיה מבוקרת כמובן, בבקשה, והדבר נתון לבחירתו. אבל ברור שאבא לא יסכים שבחיידר ילמדו את בנו אחרי יום של לימוד של התורה הקדושה את האנציקלופדיה הזו!

ילד בת"ת אינו צריך להתעסק ולייגע את מוחו במידע, היאך אופים לחם ומה הם החומרים והמיידה של השמן והסוכר והמלח שצריך לשים בבצק, או מה הם הכללים המחייבים ע"פ חוק להושיב ילד בכסא בטיחות וש"כ יבחנו את בנו על כללים אלו.

חלק ניכר מאוד מהספר הם מושגים ודברים שאינם נצרכים כלל להתפתחותו בחיי תורה ומצווה ואין מקום ללימוד כזה בין כותלי הת"ת, ואפי' דברים שכן חשובים לילד לדעת אותם ג"כ אין מקומם בחיידר שנועד ללימוד התורה ולא לכללי בריאות וכדו' (ומרן הגר"ש זצ"ל אסר לימוד כללי "זהירות בדרכים" בת"ת!) וכ"ש כאן שזה מורחב לעוד המון דברים שרמת נחיצותם אינה מתקרבת לזהירות בדרכים,

להלן כמה דוגמאות:

עמ' 15 יש מרשם מדויק של הכנת לחם ואופן ההכנה לפרטי פרטים. ובסוף אותו נושא **עמ' 19** אומרים לילד שיכתוב מתכון שהוא מכיר. **עמ' 37** לימוד על חפץ חשוד

חנופה וכבוד לסמל הכפירה בין כותלי תלמוד תורה ולעיני תשב"ר הטהורים

לכבוד מערכת קול החינוך.

ראשית ברצוני להביע את תודתי ורגשותי, על עבודת הקודש שאתם עושים זה כעשר שנים, וביודעי קאמינא שבזכותכם הורים רבים פקחו את עיניהם לבדוק היטב מה קורה עם צאצאיהם, והם לא סומכים בעינים עצומות על אנשים שהאינטרסים שלהם לא תמיד 'חינוך' נטו.

כאחד השולח את ילדיו למוסדות החינוך של ש"ס, אבקש בזה למחות מע"ג גליונכם החשוב על התופעה שמביאים לפני ילדי ישראל שעל הבל פיהם ללא חטא עומד העולם את מי שמכונה "נשיא המדינה", איש המסמל ביותר את הכפירה במדינת ישראל, מלבד שכופר זה פוער פיו שוב ושוב על ה' ומשיחו ומטיף להתבוללות, הרי שעצם הקירבה שלו עם הילדים, זה מכאיב ופוצע את הנפש.

כפי שפורסם ריבלין ויו"ר ש"ס פתחו את שנת הלימודים בת"ת "מאור ישראל" בשכונת רמות בירושלים, ת"ת המטפל בילדים בעלי לקווי למידה. בסיום השתתפו גם ראש העיר ועוד חברי עירייה מש"ס. מקהלת הילדים של הת"ת קיבלה את פניהם בשירה, ולאחמ"כ קיבל הנשיא סקירה על התלמוד תורה ועל החומר הלימודי ודרכי הטיפול בילדים מיוחדים אלה. הנשיא הביע קורת רוח והודה לצוות החינוכי על הטיפול המסור.

וכך אמר לילדים הטהורים: "אלה ימים של הרהורים על השנה שחלפה ושל מחשבות על מה ניתן לשפר לקראת שנה שעברה, אלה ימים בהם חלקנו גם מתחילים לשמוע את תקיעת השופר הפותח את הלב".

"לפני כ-70 שנים כשונכסתי אני לכיתה א' היו בתלמודי התורה של ירושלים מורחים בדבש את האותיות וטועמים את טעמו המתוק של הלימוד. כך, גם היום להתחיל ללמוד זוהי זכות מרגשת שלא נשכחת מלב שנים. אני מאחל לכם שנת לימודים פוריה שתרכבו בה דעת. שתתקדמו בה בחייכם ותעמיקו בלימודים".

"אנחנו כאן, המגיעים ממשפחות שונות, ממקומות שונים, צריכים לזכור תמיד שגם אם יעלו בינינו ויכוחים כאלה ואחרים, אנחנו בסוף חיים יחד, באותה החברה, גם אם לעיתים אנו מתווכחים מאוד. כולנו יחד בני הארץ הזו, בני העיר הזו, נשארם כאן. מסכימים או שלא מסכימים, אך יחד".

דומה, שדבריו של הכופר והאפיקורסיות המובלעת בתוך דבריו, הן ארס של עכנאי לילדים הטהורים, וגם ללא דברי נרגן אלו, הרי עצם המפגש עם פורק עול ש'גם הוא למד בחדר', לא רק שלא הוסיף אידישקייט לאותם ילדים כה רגישים הזקוקים להרבה חוסן רוחני וגשמי, אלא הוסיף למצבם כלקווי למידה, עוד שיכבה של בלבול וחולשה רוחנית, וחבל!

לפני כשנה הופיע אותו "נשיא" בפני ילדים בת"ת רגיל בשכונת הר נוף, כנראה שעקב הביקורת סביב ביקורו, מצאו תחבולה להביאו לת"ת של ילדים עם קשיי למידה, משל את ילדים יקרים אלו מותר להפקיר ח"ו.

קלות דעת זו לשחק בנשמות של ילדים הוא פשע בל יכופר. אם רצונם להחניף לרשע זה, שיביאו אותו לשלחן השבת שלהם, אך לא על גבם של הילדים והוריהם, שאינם מודעים לבגידה.

בכבוד רב, הורה לילד בת"ת

וכללי זהירות. עמ' 101 כללים לקניה טובה של עציץ בבית. עמ' 139 כללים איך לעבור את החורף בריא, בהם כלול כגון הזהירות מתנורי גז תנורי אש ושאש זקוקה לחמצן וכל מיני מושגים טכניים מדעיים. עמ' 161 טיפול בהכשת נחש וכללי זהירות. עמ' 172 כללים בעת רעידת אדמה וכל המסתעף. עמ' 180 הטמעת מושגים של החברה להגנת הטבע ושהיא האחראית על מקומות מהטבע וכיו"ב מבחינה חוקית. ובעמ' 185 כללי התנהגות במערה המדוברת ע"פ הכללים שנקבעו ע"י החברה הנ"ל. עמ' 194 החוקים מתי חייבים ע"פ חוק לשבת בכסא בטיחות ברכב לפרטי פרטים עד איזה גובה ועד איזה משקל חייבים לשבת בכסא בטיחות, וכמה חוקי תנועה. עמ' 207 כללים ליציאה לטיול ע"י בית הספר עם כל מיני כללים ושצריך רכב מורשה ע"פ חוק להסעת ילדים וכדו'. עמ' 219 עידוד פעילות גופנית ושכך נהגו גדולי ישראל החת"ס החזו"א והאדמו"ר מגור (מסיבות מובנות נראה שלא ראוי לפתוח נושא זה לילדי התשב"ר).

יש לציין ולהדגיש שבכל דברים הנ"ל הילד נבחן על כך, כגון על הכללים של לקיחת אקמול ואופן אפיית הלחם וכו' וכן יש בספר חומר שמתאים לספר 'טבע', וכן בעמ' 45 156 219 מתחילים חומש במדבר עם מושגי טבע של המדבר. ובעוד מקומות פותחים את המאמר בדבר קודש ולוקחים פרט שולי בענין ומתמקדים בחלק הגשמי של הענין.

סגנון השאלות של הספר, גם בסיפורים שיש בהם תוכן רוחני תופסים כל מיני פרטים טכניים ושוליים (דהיינו שלא נותנים לילד שום דגש לקלוט אח המסרים החינוכיים שבסיפור).

אקווה שתפרסמו מכתבי זה למען עתידן של תינוקות של בית רבן שחז"ל אמרו שאין מבטלין תלמוד תורה מהם אפילו לבנין ביהמ"ק. ועי' ב"ב כא: כל הסוגיא, ב"מ קט: תוס' ד"ה וסופר מתא, ב"ב ח: תוס' ד"ה ומצדיקי הרבים ובמהרש"א שם.

בתודה, קורא קבוע